

Оливера Шево¹

ПРЕГЛЕДНИ ЧЛАНАК

ДЕФИНИЦИЈА СИЛОВАЊА У МЕЂУНАРОДНОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

doi: 10.7251/SPMSR1750223S

Апстракт: *Рад се бави историјским развојем инкриминације кривичног дела силовања у међународном кривичном праву. Посебан акценат у раду стављен је на одређење дефиниције кривичног дела силовања у међународном кривичном праву као основном проблему рада међународних кривичних судова када је силовање предмет оптужбе. Рад анализира релевантне одредбе статута међународних кривичних судова, као и судску праксу трибунала за бившу Југославију и Руанду у предметима за које се сматра да су битно утицали на одређење дефиниције овог кривичног дела. Посебна пажња посвећује се овој инкриминацији у Римском статуту, као једном од најважнијих извора међународног кривичног права.*

Кључне речи: *Силовање, Међународни кривични суд за бившу Југославију, Међународни кривични трибунал за Руанду, Римски статут.*

¹ Дипломирани правник, асистент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци
o.sevo@pravobl.org

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Кривично дело силовања кроз историју увек је било везано како за периоде мира, тако и за ратне периоде. Често се наводи, да су жене, а у том контексту и силовање, и други облици сексуалних деликата сматрани ратним пленом, односно, силовање (али и други облици сексуалног криминалитета) је кориштено као оружје у рату.² Управо такво схватање је значајно утицало на маргинализацију овог кривичног дела у међународном кривичном праву. Иако су готово сва кривична законодавства до средине двадесетог века познавала кривично дело силовања, ово кривично дело је на међународном плану занемаривано. Са једне стране, истиче се да ово кривично дело које је у претежној мери било усмерено ка женама као пасивним субјектима, остајало занемарено у „мушком свету“ који је био доминантан у креирању међународних кривичних прописа, а да са друге стране није постојала свест о штетности силовања. У том смислу, истицало се да оно што разликује силовање од вољног сексуалног акта, јесте само пристанак жртве. Стога, се изводио закључак да силовање само себи не може бити штетно у мери у којој то на пример може бити кривично дело nanoшења повреде које такође настаје без пристанка пасивног субјекта. Са друге стране, последице овог кривичног дела често нису лако видљиве (како психичке, тако и физичке). Све ово говори о томе, да ће кривично дело силовања, проћи дуг пут до свог инкриминисања и кажњавања у међународном кривичном праву.³

Спорадични примери, показују да је у различитим системима, постојала одређена свест о штетности силовања током оружаног сукоба. Пре свега, може се навести да је приликом освајања Рима од стране Острогота 546. године, издата забрана силовања Римљанки. Такође, Уговор о пријатељским односима и трговини између Пруске и Рајнског савеза градова из 1863. године, јасно је предвиђао да у случају рата између ових нација, „жене и деца не би смели да буду злостављани“. На сличан начин су ово питање регулисали и акти попут Либеровог кодекса (1863) који се сматра првим актом који експлицитно инкриминише силовање у рату,⁴ или

2 Phillip Weiner, „The Evolving Jurisprudence of the Crime of Rape in International Criminal Law“, *Boston College Law Review*, 54(3), (2013), 1207.

3 M. Cheriff Bassiouni, *Crimes Against Humanity*, (New York: 2011), 425-426.

4 Иако је садржавао јасну инкриминацију силовања, Либеров кодекс је имао врло ограничену примену. Он се односио да учеснике Америчког грађанског рата, и био пропис

Оксфордског упутства (1880) и Бриселске декларације (1874). Оно што је важно нагласити, јесте да су ови акти представљали модел за изградњу унутрашњег правног оквира за кривична дела извршена за време рата.⁵ Односно, правила ратовања су се углавном налазила у двостраним уговорима, или упутствима која су служила за интерно поступање. У том смислу, једино се у таквим актима могла наћи инкриминација која се односила на забрану силовања и других облика сексуалног насиља, иако она није била увек изричито предвиђена, до ње се долазило тумачењем релевантних одредби.

Иако су обичајна правила ратовања, у великој мери забрањивала силовање, Хашке конвенције из 1899. и 1907. нису биле изричите у погледу ових инкриминација. Међутим, оно што је називано „*заштитом породичног достојанства*“ у себи је садржавало забрану силовања и сексуалних деликата.⁶

Иако је Први светски рат доносио поражавајуће податке када је реч о силовању француских и белгијских жена од стране немачких војних трупа, до процесуирања учинилаца ових кривичних дела није дошло.⁷ Други светски рат, донео је нови талас сексуалног насиља, нарочито на далекоисточном ратишту. Сматра се да су Јапанци држали 300 000 корејских жена у тзв. „собама са женама за опуштање“.⁸ И поред ових и сличних примера, Лондонска повеља, чији је саставни део Статут Међународног војног трибунала у Нирнбергу, не предвиђа силовање, нити друге облике сексуалног насиља као радњу извршења злочина против човечности. Премда Статут Међународног војног трибунала за Далеки исток не предвиђа силовање (или друге облике сексуалног насиља) као радње извршења међународних кривичних дела предвиђених овим Статутом, пред овим трибуналом је дошло до процесуирања за извршење кривичног дела силовања. Известан напредак може да се уочи усвајањем Закона број 10 Контролног савета, у којем је силовање предвиђено као радња извршења злочина против човечности.⁹

интерног карактера, издат од стране председника Абрахама Линколна.

5 *Ibid*; 427.

6 *Ibid*; 428.

7 Милан Шкулић, *Међународни кривични суд*, (Београд: 2005), 262.

8 *Ibid*; 262.

9 Mark Ellis, „Breaking the Silence: Rape as an International Crime“, *Case Western Reserve*

Када је реч о Женевским конвенцијама, потребно је нагласити да је чланом 146. IV Женевске конвенције¹⁰, експлицитно речено да су стране уговорнице дужне да осигурају заштиту само у случају „тешких повреда“ Конвенције. У наредном члану, побројани су акти који се у смислу ове конвенције сматрају тешким повредама. Иако силовање није експлицитно наведено као тешка повреда Конвенције, оно је било третирано као „*нехумано поступање*“ односно „*намерно наношење значајних патњи или наношење повреда тела и здравља*“, које су се сматрале тешким повредама Конвенције.¹¹

2. СИЛОВАЊЕ ПРЕМА СТАТУТИМА И ПРАКСИ AD HOC ТРИБУНАЛА

Након нирнбершког и токијског суђења, наступио је врло дуг период у којем је дошло до затишја у смислу развоја међународног кривичног правосуђа. У току и након ратова на подручју бивше Југославије и Руанде, Савет безбедности Уједињених нација одлучио је да оснује резолуцијама два *ad hoc* трибунала, која су имала надлежност да процесуирају најтеже облике међународних кривичних дела. *Ad hoc* трибунали за бившу Југославију (даље: МКТЈ) и Руанду (даље: МКТР)¹², своје деловање заснивају пре свега на статутима ових трибунала, чија се сличност може јасно уочити, односно на Правилима поступка и доказивања која су донесена на основу Статута. Статути ових трибунала су саставни делови резолуција Савета безбедности Уједињених нација којима су ови трибунали основани, и стога је врло често истицано да је њихов легитимитет споран.

Када је реч о силовању као радњи извршења међународних кривичних дела, статути ових судова направили су помак у односу на претходни период. Статут МКТЈ у члану 5., тачки г., наводи експлицитно силовање као радњу извршења злочина против човечности.¹³ Такође, Статут МКТР у

Journal of International Law 38(2), (2007), 228.

10 Исту одредбу садрже и остале три Женевске конвенције.

11 Bassiouni, *Crimes Against Humanity*, 425-426.

12 Пуни назив ових судова је Међународни суд за ратне злочине почињене на подручју бивше Југославије и Међународни кривични трибунал за Руанду.

13 Статут Међународног кривичног суда за бившу Југославију (Резолуција 827 Савета безбедности Уједињених нација из 1993, са изменама од 13.5.1998.-Рез. бр. 1166; 30.11.2000.- Рез.бр. 1329; 17.5.2002.- Рез. бр. 1411;14.8.2002.- Рез .бр. 1431 и 19.5.2003.-

члану 3., тачка г., такође предвиђа силовање као радњу извршења кривичног дела злочина против човечности.¹⁴ Оба статута предвиђају кажњавање за геноцид, као и за тешке повреде Женевских конвенција, што ће се показати као кривична дела чија радња извршења може да буде између осталих облика, и силовање. Оно што је представљало највећи проблем приликом процесуирања овог кривичног дела, јесте непостојање конзистентне дефиниције овог кривичног дела у међународном кривичном праву. Односно, и поред тога што су статuti *ad hoc* судова, експлицитно предвиђали силовање, у међународном кривичном праву није постојала дефиниција овог кривичног дела. Развој овог облика извршења кривичних дела, у пракси ова два трибунала, показао је неконзистентност по следећим питањима:

- 1) Да ли је сила или недостатак пристанка елемент бића кривичног дела;
- 2) Да ли дефинисање кривичног дела треба да следи механички опис сексуалног акта, или таква дефиниција треба да тежи генералном опису;
- 3) Какав баланс треба успоставити између заштите жртве и права која има оптужени.¹⁵

Први предмет у којем је одређена дефиниција силовања, је предмет *Акајесу* пред МКТР. Судско веће је у овом предмету, приликом одређења концептуалног оквира, дало доминантан значај насиљу, односно дало предност томе да је силовање „*манифестација насиља и власти над другим лицем.*“¹⁶ У том смислу дефиниција силовања у овом предмету је следећа:

„*Веће дефинише силовање као физички напад сексуалне природе, почињен према особи у условима присиле. Сексуално насиље које укључује силовање, сматра се да је било који акт сексуалне природе који је почињен према особи под околностима присиле.*“¹⁷

У литератури постоји закључак да је дефиниција силовања која је

рез. бр. 1481)

14 Статут Међународног кривичног суда за Руанду (Резолуција 925 Савета безбедности Уједињених нација из 1994.)

15 Phillip Weiner, „The Evolving Jurisprudence of the Crime of Rape in International Criminal Law“, *Boston College Law Review* 54(3), (2013), 1207.

16 Тијана Шурлан, *Злочин против човечности у међународном кривичном праву*, (Београд: 2011), 323.

17 International Criminal Tribunal for Rwanda, Akayesu Case, Judgement, December 1998. пар. 598.

пружена у овом предмету проширила традиционалну дефиницију силовања на више начина. Пре свега, обзиром на њен генерални карактер, она укључује присилну оралну и аналну пенетрацију полним органом, као и пенетрацију језиком и прстом у вагинални отвор. Са друге стране, ова дефиниција није полно одређена, из чега произилази да пасивни субјекти могу бити лица оба пола.

Са друге стране, у овој дефиницији, захтева се да акт буде учињен у околностима принуде, с тим да пресуда нуди одговор на питање одређења принудних околности.¹⁸¹⁹

У литератури се истиче значај овог предмета, који је први у историји међународног кривичног правосуђа, који прави директну везу између силовања и кривичног дела геноцида. У овом предмету је суд заузео став да је сексуално насиље део геноцида у Руанди и огласио оптуженог кривим за геноцид који укључује и радње извршења сексуалног насиља. Наиме, силовање према ставу МКТР може да представља радњу извршења геноцида на један од два следећа начина:

- 1) Према члану 2. тачки б. Статута МКТР, према којем наношење тешке физичке или душевне повреде члановима групе, са намером да се уништи та група у целини или делимично, представља кривично дело геноцида. Судско веће је заузело став да „*силовање и сексуално насиље засигурно наносе озбиљна оштећења тела и здравља жртва, и они су према Већу један од најгорих облика наношења оштећења жртви јер жртва задобија како физичка тако и психичка оштећења.*“²⁰ Наравно, под условом постојања посебне геноцидне намере.
- 2) Према члану 2. тачки д. Статута МКТР увођење мера којима се спречава рађање унутар групе, представља радњу извршења кривичног дела геноцида. Судско веће је заузело став да „*полно са-*

18. „Претње, застраштивање, уцена, или други облици принуде који имају у основи изазивање страха или очајања могу представљати присилу, а присила може бити инхерентна одређеним околностима, као што је оружани сукоб или војно присуство Интерхамве међу Тутси женама.“

Ibid; пар. 688.

19 Phillip Weiner, „The Evolving Jurisprudence of the Crime of Rape in International Criminal Law“, *Boston College Law Review* 54(3), (2013), 1210.

20 International Criminal Tribunal for Rwanda, Akayesu Case, Judgement, December 1998. пар. 731.

*каћење, стерилизација, присилна контрола рађања, раздвајање лица према полу, и забрана бракова могу да буду мере којима се спречава рађање унутар групе.*²¹ Такође, суд је закључио да се у друштвима у којима се припадност групи најчешће одређује према оцу, силовање које је резултирало присилном трудноћом, може да представља једну од ових мера, јер рођено дете, неће припадати мајчиној групи. Такође, ако силоване жене, због претрпљене трауме, одбијају да имају децу, сматра се да постоји кривично дело.²²

Први предмет у којем се одлучивало о кривичном делу силовања пред МКТЈ био је предмет *Фурунција*. Анто Фурунција је у овом предмету осуђен за мучење и повреде личног достојанства које укључују силовање, као радње извршења кривичног дела ратног злочина који се односи на кршења закона и обичаја ратовања. Када је реч о силовању као радњи извршења ратног злочина у овом предмету, Суд се није удаљио од становишта да су сила, принуда, односно претња силом елементи радње извршења кривичног дела силовања. Међутим, Веће је користивши традиционални приступ, дало прецизнију дефиницију силовања.

Радња је одређена на следећи начин:

- 1) Сексуална пенетрација без обзира колико незнатна у:
 - а) вагину или анус жртве пенисом починиоца или било којим другим предметом којим се починилац послужио; или
 - б) уста жртве пенисом починиоца;
- 2) Уз употребу принуде или силе или под претњом силе против жртве или трећег лица.²³

Претресно веће је у својој пресуди заузело став да се *„кључни елементи злочина силовања не могу приказати механичким описом предмета или делова тела.*²⁴ Веће је сматрало да се *„корисније усредсредити на кон-*

21 *Ibid*; пар. 507.

22 *Ibid*; пар. 507-508.

23 Међународни кривични трибунал за бившу Југославију, предмет Фурунција, Пресуда, децембар 1998, пар. 185.

24 *Ibid*; пар. 176.

*цептуални оквир насиља уз благослов државе.*²⁵

Овај предмет такође, као и предмет Акајесу, значајан је и по препознавању силовања као облика мучења. У предмету Акајесу, МКТР је навео да Конвенција против мучења и других сурових, нељудских и понижавајућих казни и поступака (1984), не прописује радње којима се врши мучење, те да силовање као и мучење могу бити кориштени за „*заstraшивање, деградирање, понижавање, дискриминацију, кажњавање, контролу или уништење једног лица*“. Мучење је у наведеној конвенцији одређено на следећи начин: „Мучење означава сваки акт којим се једној особи намерно наноси бол или тешка телесна или душевна патња да би се од те особе или неке треће особе добила обавештења или признања, или да би се та особа казнила за дело које је она или нека трећа особа починила или за чије је извршење осумњичена, да би се та особа застрашила или да би се на њу извршио притисак, или због било ког другог разлога утемељеног на било којем облику дискриминације, ако ту бол или патњу наноси службено лице или било које друго лице које делује у службеном својству или на њен потицај или с њеним изричитим или прећутним пристанком“.

Обзиром да у оба случаја постоји повреда личног достојанства жртве, Веће је сматрало да силовање може да представља мучење, уколико је „*учињено од стране, или подстицањем, или уз изричити или прећутни пристанак службеног лица, или особе која делује у службеном својству*“.²⁶ У предмету *Фурунција*, МКТЈ је нашао, такође, да постоји мучење, онда када је лице током испитивања силовано. У наведеном предмету, жртва је била током испитивања гола пред већим бројем војника, а потом је и силована више пута пенетрацијом пениса у вагину, уста и анус, што јој је нанело тешке физичке и менталне повреде. Такође, осуђени је у овом предмету испуњавао критеријум који се односи на својство лица које врши мучење (да буде службено лице, или лице које делује у службеном својству).²⁷

У својој даљој пракси, МКТЈ ипак је дошао и до другачијих решења. Предмет *Кунарац*, у којем је постојала оптужба за силовање као радњу из-

²⁵ *Ibid*; пар. 176.

²⁶ International Criminal Tribunal for Rwanda, Akayesu Case, Judgement, December 1998. пар. 597.

²⁷ Међународни кривични трибунал за бившу Југославију, предмет Фурунција, Пресуда, децембар 1998, пар. 264-269.

вршења злочина против човечности²⁸, изменио је став овог Трибунала када је реч о дефинисању силовања. Констатујући, као и остала већа, да у међународном праву не постоји конзистентна дефиниција силовања, Претресно веће је заузело следећи став:

„*actus reus* кривичног дела силовања према међународном праву твори сексуална пенетрација колико год незнатна била:

а) вагине или ануса жртве пенисом починиоца или било којим другим предметом којим се починилац послужио; или

б) уста жртве пенисом починиоца,

кад до такве сексуалне пенетрације дође без сагласности жртве. Пристанак за ту сврху мора бити дат добровољно, као резултат слободне воље жртве, процењен на основу контекста постојећих околности. *Mens rea* је намера да се постигне та пенетрација и знање да се то ради без пристанка жртве“.²⁹

Оно што је највидљивије јесте да је МКТЈ у овом предмету из дефиниције силовања искључио силу, принуду, односно претњу силом, и прихватио концепт непостојања пристанка као једном од елемената ове дефиниције. Оно што је истицано против оваквог става, јесте засигурно то што се сматрало да употреба силе, принуде односно претња силом, искључују пристанак, односно то су начини који доводе до непостојања пристанка, па се није видео разлог напуштања концепта заузетог у предметима Акајесу и Фурунција. Суд је ипак дао додатно објашњење: „*Примена силе, или претња употребом силе, представља свакако необорив доказ одсуства пристанка, али примена силе није по себи елемент бића силовања...Рестриktivна дефиниција заснована на примени силе или претњи применом силе омогућила би починитељима силовања, да, користећи коерцитивне околности, а без примене силе, избегну одговорност за сексуални чин над жртвама које на њега нису пристале*“.³⁰

28 Пресуда у случају *Кунарац и други* представља први предмет у којем је пресуђено силовање као злочин против човечности.

29 Међународни кривични трибунал за бившу Југославију, предмет *Кунарац и други*, Пресуда, фебруар 2001, пар. 460.

30 Међународни кривични суд за бившу Југославију, предмет *Кунарац и други*, Пресуда, јун 2002, пар. 129.

3. СИЛОВАЊЕ ПРЕМА РИМСКОМ СТАТУТУ

Када је реч о Римском статуту, он је направио корак даље. Пре свега, опсег сексуалних деликата је знатно проширен у смислу радње извршења кривичног дела злочина против човечности и ратног злочина. Међутим, оно што представља посебан значај, јесте то што Елементи кривичних дела, који прецизирају радњу извршења појединих кривичних дела предвиђених Римским статутом, дају по први пут прецизну дефиницију ове радње извршења појединих кривичних дела, не остављајући судској пракси на разрађивање ову дефиницију.

Сексуално насиље је одређено у више својих облика, као силовање, сексуално ропство, принудна проституција, присилна трудноћа, присилна стерилизација, али је остављена могућност да још неки облик овог дела буде заступљен у складу са формулацијом „*било који други облик сексуалног насиља*.“³¹

Силовање као злочин против човечности одређено је са четири елемента:

- 1) Извршилац је напао тело другог радњом која се састоји у продору, макар и овлаш, било којег дела тела жртве, или извршиоца сексуалним органом, или продору аналног или гениталног отвора жртве са било којом ствари, или било којим делом тела;
- 2) Напад је извршен силом, или претњом употребом силе, или принуде, као што је она проузрокована страхом од насиља, приморавања, затварања, психичког притиска, или злоупотребе моћи, против другог и других, или искоришћавањем окружења принуде, или је напад извршен над лицем неспособним да дâ стваран пристанак;
- 3) Радња је извршена као део свеприсутног и систематског напада на било које цивилно становништво;
- 4) Извршилац је знао да је радња део, или је хтео да радња буде део свеприсутног или систематског напада на цивилно становништво.³²

Оно што се може уочити јесте шире одређење дефиниције силовања него у домаћем законодавству, обзиром да обухвата и друге полне радње из

31 Шкулић, *Међународни кривични суд*, 263.

32 Бранислав Ристивојевић, *Међународна кривична дела Део I*, (Нови Сад: 2014), 104.

домаћег законодавства, попут обљубе над немоћним лицем.³³ Оно што је у овој дефиницији уочљиво јесте свакако одређење овог кривичног дела као двоактног, односно дела чија се радња извршења састоји у обљуби и принуди. Овде, као и у националном кривичном законодавству, није реч о простом збиру обљубе и принуде, већ о новом кривичном делу које има своје специфичности. У домаћој литератури, истиче се да принуда мора бити усмерена на вршење обљубе, односно да између принуде и обљубе мора постојати узрочна веза.³⁴ Када је реч о обљуби, видно је да дефиниција обухвата продор у сва три телесна отвора жртве, чиме се задовољава могућност да пасивни субјекти буду лица оба пола. Такође, ова дефиниција се не ограничава само на полни орган као средство извршења, већ то може бити предмет или „*било који део тела*“ што говори да то могу бити и прст или језик.³⁵ Овакво решење је у складу са модерним тенденцијама развоја овог кривичног дела у националним правима. У том смислу, у законодавству Босне и Херцеговине, силовање може бити извршено према лицима оба пола, без брачне дискриминације, и са различитим средствима извршења.³⁶

Када је реч о принуди, као другом елементу овог двоактног кривичног дела, и њена дефиниција је прилично сложена. Истиче се, да највећу забуну ствара конструкција „*искориставања окружења принуде*“ да би се извршило силовање. Одговор на питање шта представља окружење принуде, био би одговор на питање која је најмања количина принуде потребна да би дошло до извршења кривичног дела силовања.³⁷

Када је реч о последња два услова за извршење овог кривичног дела, јасно је да су они захтев за постојање злочина против човечности код сваке појединачне радње извршења. Дакле, није довољно да су испуњени услови који се односе на обљубу, и на принуду, већ је потребно да је кривично дело извршено у оквиру распрострањеног и систематског напада, уз извршиочево знање за такав напад.

33 Милош Бабић, Међународно кривично право, (Бања Лука: 2011), 153.

34 Види више: Наташа Делић и Зоран Стојановић, *Кривично право Посебни део*, (Београд: 2015), 70-72.

35 Phillip Weiner, „The Evolving Jurisprudence of the Crime of Rape in International Criminal Law“, *Boston College Law Review* 54(3), (2013), 1217.

36 Види више: Иванка Марковић и Милош Бабић, *Кривично право Посебни део*, (Бања Лука: 2009), 111-114.

37 *Ibid*; 106.

Када је реч о силовању као радњи извршења ратног злочина, прва два елемента су одређена на исти начин као и код злочина против човечности. Са друге стране, обзиром на саму природу дела, друга два елемента се одnose на постојање везе силовања са оружаним сукобом. То се у зависности од лица која су заштићена релевантним Женевским конвенцијама и њеним протоколима односи на чињење дела у контексту и вези са међународним оружаним сукобом, односно оружаним сукобом који није међународног карактера, као и знање извршиоца да фактичке околности стварају услове за постојање таквог сукоба.

Када је реч о субјективном елементу, иако у самој дефиницији он није дат у Елементима кривичних дела, он се може одредити на основу члана 30. Римског статута, који истиче захтев да дело буде извршено са намером и знањем (свешћу и вољом)³⁸ како би учинилац био кривично одговоран. У конкретном случају да би лице било одговорно потребно је да:

- 1) Учиниоца поступа са намером да нападне тело пасивног субјекта које ће резултирати пенетрацијом;
- 2) Зна да је напад учињен употребом силе, претње, принуде или искориштавањем принудног окружења, или особе која није способна да самостално одлучује.³⁹

Када је реч о кривичном делу геноцида, као једна од радњи извршења овог кривичног дела јесте доношење тешких телесних или психичких патњи члановима групе. Оно што заслужује посебну пажњу, јесте то што ова радња извршења према Елементима кривичних дела може да буде извршена између осталих и силовањем.

38 Види више: Божидар Бановић и Станко Бејатовић, *Основи међународног кривичног права*, (Крагујевац: 201), 131.

39 Phillip Weiner, „The Evolving Jurisprudence of the Crime of Rape in International Criminal Law“, *Boston College Law Review* 54(3), (2013), 1218.

4. ЗАКЉУЧАК

Из свега што је претходно речено, може да се изведе врло јасан закључак, а то је да је кривично дело силовања на међународном плану прошло дуг пут свог развоја, те да је из различитих разлога дуго времена било маргинализовано и занемарено. Пракса *ad hoc* трибунала је дала значајан допринос развоју дефиниције овог облика радње извршења кривичних дела, и чини се у великој мери олакшала уношење дефиниције силовања у Римски статут, односно Елементе кривичних дела. Чини се да проблеми које су *ad hoc* трибунали имали у предметима у којима се појављивало силовање као радња извршења појединог злочина, превазиђени усвајањем дефиниције силовања у Римском статуту. Стога, Међународни кривични суд неће имати обавезу да се бави одређењем дефиниције овог кривичног дела у предметима који за предмет оптужбе буду имали ово кривично дело.

Било да је дефиниција кривичног дела силовања одређена традиционалним приступом као у предметима *Фурунџија* и *Кунарац*, или генералним као у предмету *Акајесу*, она укључује два акта, обљубу и принуду, што следи одређење дефиниције овог кривичног дела у националним правним системима. Оно што је специфично за ово кривично дело, јесте свакако питање пристанка и принуде, као елемената који су се у дефиницијама овог кривичног дела преплитали. Римски статут је прихватио концепт који укључује силу као елеменат дефиниције овог кривичног дела, али је укључио у дефиницију силовања и кривична дела попут обљубе над немоћним лицем из националног законодавства. Тиме је чини се, одредио „коначну“ дефиницију овог кривичног дела у међународном кривичном праву.

Оно што је свакако представљало корак напред, јесте пре свега кажњавање за ово кривично дело од стране Токијског трибунала и *ad hoc* судова. Оно што представља нови почетак на одређени начин, јесте прецизно прописивање ове радње извршења у Римском статуту, као и актуелни поступци пред Међународним кривичним судом. На крају, остаје једино да закључимо да дуг пут инкриминисања овог кривичног дела, у великој мери, одражава и дуг пут настанка међународног кривичног права уопште.

Olivera Sevo, LL.B.

DEFINITION OF CRIME OF RAPE IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

Abstract: *The article analyses historical development of crime of rape in international criminal law. The article focuses primarily on rape definition in international criminal law, as a main problem in international criminal courts' work in rape cases. First of all, the paper deals with relevant articles from international criminal courts statutes, and after that, the subject of its analysis is international criminal courts' case law, because of its impact on rape definition development. Paper paid special attention on rape definition in Roman Statute, as one of most relevant sources of international criminal law nowadays.*

Key words: *Rape, international Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, International Criminal Tribunal for Rwanda, Roman Statute.*

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

1. Бабић, Милош. *Међународно кривично право*, Правни факултет Бања Лука, Бања Лука 2011.
2. Бановић, Божидар и Бејатовић, Станко. *Основи међународног кривичног права*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац 2011.
3. Делић, Наташа и Стојановић, Зоран. *Кривично право Посебни део*, Правна књига, Београд 2015.
4. Марковић, Иванка и Бабић, Милош. *Кривично право, Посебни дио*, Правни факултет Бања Лука, Бања Лука 2009.
5. Ристивојевић, Бранислав. *Међународна кривична дела Део I*, Правни факултет Нови Сад, Нови Сад 2014.
6. Шкулић, Милан. *Међународни кривични суд*, Центар за публикације Правног факултета у Београду, Београд 2005.
7. Шурлан, Тијана. *Злочин против човечности у међународном кривичном праву*, Службени гласник, Београд 2011.
8. Bassiouni, M. Cheriff. *Crimes Against Humanity*, Cambridge University Press, New York 2011.
9. Ellis, Mark. „Breaking the Silence: Rape as an International Crime“, *Case Western Reserve Journal of International Law* 38(2), (2007)
10. Weiner, Phillip. „The Evolving Jurisprudence of the Crime of Rape in International Criminal Law“, *Boston College Law Review* 54(3), (2013)
11. International Criminal Tribunal for Rwanda, Akayesu Case, Judgement, December 1998.
12. Међународни кривични суд за бившу Југославију, предмет Кунарац и други, Пресуда, јун 2002.
13. Међународни кривични трибунал за бившу Југославију, предмет Кунарац и други, Пресуда, фебруар 2001.
14. Међународни кривични трибунал за бившу Југославију, предмет Фунџија, Пресуда, децембар 1998.
15. Статут Међународног кривичног суда за бившу Југославију (Резолуција 827 Савета безбедности Уједињених нација из 1993, са изменама од 13.5.1998.- Рез. бр. 1166; 30.11.2000.- Рез.бр. 1329; 17.5.2002.- Рез. бр. 1411; 14.8.2002 .- Рез .бр. 1431 и 19.5.2003.- рез. бр. 1481)
16. Статут Међународног кривичног суда за Руанду (Резолуција 925 Савета безбедности Уједињених нација из 1994.)